

Skrivet berättande

*Kirjoittamalla kerrotut*¹, en omfattande artikelsamling, utgiven av Finlands etnologförening Ethnos r.f., behandlar frågelistundersökningar ur olika perspektiv. Artikelförfattarna skriver om frågelistverksamhet i Finland utgående från historiska, framtidsinriktade och personliga erfarenheter. De ger tillsammans en rätt täckande beskrivning av de möjligheter och utmaningar som den här typen av insamlingsverksamhet för med sig. Samlingen består av en introduktion och tolv enskilda artiklar. I föreningen Ethnos tvåspråkiga anda har författarna i de flesta fall använt sig av sitt modersmål och två av artiklarna är således på svenska (Ekrem och Åström).

Introduktionen, skriven av redaktörerna, ger redan i sig en sammanfattande bild av hur frågelistverksamheten introducerats och implementerats på olika håll i landet. Redaktörernas erfarenhet återspeglas i texten som redan i det här skedet tar upp många av de teman som senare behandlas i artiklarna, även innan artiklar och författare presenteras. Den här typen av sammanfattningar brukar ofta ingå i t.ex. kurslitteratur, vilket förklarar djupet och bredden i resonemanget som kanske för den sporadiska läsaren kan te sig lite mastigt.

Boken är indelad i fyra delar där prof. Bo Lönnqvists artikel om Nationalmuseets tidiga frågelistverksamhet i samarbete med Fölisö-stiftelsen och Helsingfors universitet placerats i samma avdelning som introduktionen ”Etnologiska frågelistor som källor till kunskap”.

I den andra delen ”Etnologiska frågelistor som producenter av kunskap” tematiseras det praktiska arbetet med frågelistor i arkiv. Hanneleena Hieta behandlar Åbo universitets frågelistor och går in på de förändrade etiska kraven som man efter 1990-talet fått ägna allt större uppmärksamhet vid. Hon tangerar också enkäter på Internet som på gott och ont nog kommer att bli framtidens melodi. Carola Ekrem beskriver motsvarande process i Svenska Litteratursällskapets Folkkultursarkiv. Hon redogör rätt ingående för webbfrågelistornas uppbyggnad och struktur, en kunskap som i det här pionjärskedet är välkommen för läsare med intresse för frågelistor. En vanlig uppfattning i arkivkretsar är att skillnaden i längd mellan brev-, e-postlist- och webblist-svar är betydande, men Ekrem visar att så inte behöver vara fallet. Hon vill ändå tillsvidare betrakta webblistorna som ett komplement i verksamheten. Professorn i digital kultur vid Åbo universitet, Jaakko Suominen, går också

¹ Korkiakangas, Pirjo; Olsson, Pia; Ruotsala, Helena & Åström, Anna-Maria (red.) 2016. *Kirjoittamalla kerrotut*. Kansatieteelliset kyse-lyt tiedon lähteinä. (Ethnos-toimite 19) Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry. Helsinki. 454 s.

noggrant in på hur man i praktiken gör upp webbenkäter och i vilka sammanhang de lämpar sig bättre eller sämre än andra metoder. Texten kan här användas nästan som en handbok för den intresserade frågelistforskaren.

I de övriga delarna av samlingen "Läsning av frågelistmaterial" och "Vid tolkningens källor – tid och rumslighet" utgår författarna från egna erfarenheter och forskning kring frågelistmaterial. Pia Olsson vid Helsingfors universitet undersöker frågelistmaterial som en dialog mellan arkiv, frågelistans uppgörare och informanterna. Ofta finner man redan i frågeställningarna rätt bestämda uppfattningar om hurudana man vill att svaren ska vara. Pirjo Korkiakangas behandlar barnet i frågelistorna, både som berättare och beskriven. Andra författare går mer specifikt in på enskilda projekt. Timo Virtanen från Åbo universitet skriver om minnesprojekt under Åbo stads år som kulturhuvudstad och vilka andra betydelser och funktioner man kan ge sådana verksamheter frånsatt den att skaffa in forskningsmaterial till arkiven. Den starka nostalgin i frågelistans svar om sommarfirande har fått Aura Kivilaakso att återvända till materialet för sin pro gradu-avhandling. Hon konstaterar att det här sättet att beskriva sommartillvaron tycks falla sig naturligt för informanterna och t.ex. sommarbostaden blir ofta en sinnebild för ett gott liv. Anna-Maria Åström återvänder också till frågebrev hon arbetat med tidigare. Hon fäster sig vid minnesskildringarnas starka och detaljerade beskrivning av rummet och hur

det används som ett slags fästpunkter och behållare för det essentiella i barn och ungdomsupplevelser, men också hur de kan fördjupa bilden av den urbana miljön med olika aspekter av livet i staden.

En central fråga för hela frågelistverksamheten är om material som insamlats för speciella ändamål kan ge något för andra forskare som senare använder materialet. Flera av artiklarna tangerar den här frågan och i allmänhet besvaras frågan jakande. Enligt Bo Lönnqvist ger varje inlämnat svar en individuell bild av ett skeende som utvecklas i en skrivprocess utgående från minnen. De borde därför kunna användas på en helt annan nivå än den ursprungliga frågeställningen förutsatte.

Boken utgör i mitt tycke en välbehövlig sammanfattning av frågelistverksamheten i Finland men i ännu högre mån berör mig tankarna om hur frågelistmaterialet använts, kan användas i framtiden och hur forskarnas tolkningar spelar med i den här processen. Det är också första gången som webbenkäter på ett bredare sätt presenteras i etnologiska sammanhang. De traditionella postlistorna som i början av sin existens beskrevs som ett förmånligt sätt att skaffa stora forskningsmaterial, har ju i dagens småblåst börjat betraktas som ekonomisk barlast.

Niklas Huldén